

Cvičení z výrokové a predikátové logiky - 11

14. prosince 2018

1. (předpředchozí DÚ) Nechť L je jazyk s rovností obsahující binární relační symbol $\leq$ a T je teorie, jež má nekonečný model a platí v ní axiomy pro lineární uspořádání. Pomocí věty o kompaktnosti dokažte, že T má model $\mathcal{A}$ s nekonečným klesajícím řetězcem, tj. v $\mathcal{A}$ existují prvky c_i pro $i \in \mathbb{N}$ s

$$\cdots < c_{n+1} < c_n < \cdots < c_0.$$

(Tento příklad ukazuje, že pojem *dobrého uspořádání* není definovatelný v jazyce 1. řádu.)

2. (předchozí DÚ) Nechť T^* je teorie s axiomy rovnosti. Tablo metodou dokažte, že

- (a) $T^* \models x = y \rightarrow y = x$ (symetrie =)
 (b) $T^* \models (x = y \wedge y = z) \rightarrow x = z$ (tranzitivita =)

Nápověda: pro (a) v axiomu rovnosti (iii) vezměte $x_1 = x$, $x_2 = x$, $y_1 = y$ a $y_2 = x$, pro (b) vezměte $x_1 = x$, $x_2 = y$, $y_1 = x$ a $y_2 = z$.

3. Převeďte následující formule do prenexního tvaru.

- (a) $(\forall y)((\exists x)P(x, y) \rightarrow Q(y, z)) \wedge (\exists y)((\forall x)R(x, y) \vee Q(x, y))$
 (b) $(\exists x)R(x, y) \leftrightarrow (\forall y)P(x, y)$
 (c) $\neg((\forall x)(\exists y)P(x, y) \rightarrow (\exists x)(\exists y)R(x, y)) \wedge (\forall x)\neg(\exists y)Q(x, y)$

4. K předchozím formulím nalezněte Skolemovy varianty.

5. Ukažte, že Skolemova varianta nemusí být ekvivalentní původní formuli, např. ověřte

- (a) $\models (\forall x)P(x, f(x)) \rightarrow (\forall x)(\exists y)P(x, y)$
 (b) $\not\models (\forall x)(\exists y)P(x, y) \rightarrow (\forall x)P(x, f(x))$

6. Nechť T' je rozšíření teorie $T = \{(\exists y)(x + y = 0), (x + y = 0) \wedge (x + z = 0) \rightarrow y = z\}$ jazyka $L = \langle +, 0, \leq \rangle$ s rovností o definice $<$ a unárního $-$ pomocí axiomů

$$\begin{aligned} -x = y &\leftrightarrow x + y = 0 \\ x < y &\leftrightarrow x \leq y \wedge \neg(x = y) \end{aligned}$$

Nalezněte formule původního jazyka L ekvivalentní v T' následujícím formulím.

- (a) $x + (-x) = 0$
 (b) $x + (-y) < x$
 (c) $-(x + y) < -x$

7. Teorie těles T jazyka $L = \langle +, -, \cdot, 0, 1 \rangle$ má mezi axiomy jediný axiom φ , který není otevřený:

$$x \neq 0 \rightarrow (\exists y)(x \cdot y = 1).$$

Víme, že $T \models 0 \cdot y = 0$ a $T \models (x \neq 0 \wedge x \cdot y = 1 \wedge x \cdot z = 1) \rightarrow y = z$.

- (a) Nalezněte Skolemovu variantu φ_S formule φ s novým funkčním symbolem f .
 (b) Nechť T' je teorie vzniklá z T nahrazením φ za φ_S . Je $T' \models \varphi$?
 (c) Lze každý model teorie T jednoznačně expandovat na model teorie T' ?
 8. Nechť T je předchozí teorie. Označme ψ formulí $x \cdot y = 1 \vee (x = 0 \wedge y = 0)$.

- (a) Platí v T podmínky existence a jednoznačnosti pro formulí $\psi(x, y)$ a proměnnou y ?

- (b) Sestrojte extenzi T^* teorie T o definovaný symbol f formulí ψ .
- (c) Je T^* ekvivalentní teorii T' z přechodního příkladu?
- (d) K následující formuli nalezněte v T^* ekvivalentní formuli původního jazyka L .

$$f(x \cdot y) = f(x) \cdot f(y)$$

9. Sestrojte Herbrandovo univerzum a příklad Herbrandovy struktury pro následující jazyky.
- (a) $L = \langle P, Q, f, a, b \rangle$, kde P, Q jsou unární resp. binární relační, f je unární funkční, a, b jsou konstantní symboly.
  - (b) $L = \langle P, f, g, a \rangle$, kde P je binární relační, f, g jsou unární funkční, a je konstantní.
10. Sestrojte Herbrandův model pro následující teorie anebo nalezněte nejspnitelnou konjuncti základních instancí jejich axiomů. Předpokládejte, že jazyk obsahuje konstantní symboly a, b .
- (a) $T = \{\neg P(x) \vee Q(f(x), y), \neg Q(x, b), P(a)\}$
  - (b) $T = \{\neg P(x) \vee Q(f(x), y), Q(x, b), P(a)\}$
  - (c) $T = \{P(x, f(x)), \neg P(x, g(x))\}$
  - (d) $T = \{P(x, f(x)), \neg P(x, g(x)), P(g(x), f(y)) \rightarrow P(x, y)\}$
11. Převeďte následující formule na ekvivalentní formule v množinové reprezentaci.
- (a) $(\forall y)(\exists x)P(x, y)$
  - (b) $\neg(\forall y)(\exists x)P(x, y)$
  - (c) $\neg(\exists x)((P(x) \rightarrow P(a)) \wedge (P(x) \rightarrow P(b)))$
  - (d) $(\exists x)(\forall y)(\exists z)(P(x, z) \wedge P(z, y) \rightarrow R(x, y))$

Poznámka

DÚ: příklady 7, 8 (dohromady za 1,5b, toto je poslední DÚ). Druhý test se bude psát na cvičení v pátek 4.1.